

3 Σεπτεμβρίου 2020

Το πανηγύρι του Αγίου Μάμα στην Κάσο

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Από το βιβλίο του Γιώργου Πίττα □"Πανηγύρι στο Αιγαίο"□
πηγή: rodiaki.gr, φωτογραφία: Νικήτας Καμπούρης

Στο στενό μεταξύ Καρπάθου και Κρήτης, τρία μόλις ναυτικά μίλια από την πρώτη και 25 από τη δεύτερη, βρίσκεται η μικρή Κάσος, το ηρωικό νησί της Δωδεκανήσου, που σήμερα έχει 1000 κατοίκους.

Από τα αρχαία χρόνια το νησί είχε αναπτύξει ναυτική και εμπορική δραστηριότητα -κατείχε στρατηγική θέση στον πολυσύχναστο θαλάσσιο δρόμο από τα βόρεια της Αφρικής προς τον Εύξεινο Πόντο και αποτελούσε ανέκαθεν σημαντικό ναυτικό σταθμό. Στην Ιλιάδα, ο Όμηρος αναφέρει την Κάσο στον κατάλογο με τα πλοία που απέπλευσαν κατά της Τροίας.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ανήκε στα προνομιούχα νησιά του Αρχιπελάγους και διέθετε δικό της σύστημα αυτοδιοίκησης με επικεφαλής το σώμα της Δημογεροντίας. Από τα μέσα του 18ου αιώνα το νησί αναπτύσσει το εμπόριο και τη ναυτιλία, και έτσι την παραμονή της κήρυξης της επανάστασης του 1821 βρίσκεται να κατέχει περισσότερα από 80 πλοία.

Οι Κασιώτες, εκείνη την εποχή, σύμφωνα με τους περιηγητές Σαβαρύ και Σομινί, ζουν σε άνετα σπίτια και απολαμβάνουν τη ζωή τους διασκεδάζοντας, χορεύοντας και τραγουδώντας.

Οι ξένοι περιηγητές εντυπωσιάζονται από τις φορεσιές των γυναικών, που τουλάχιστον ως προς το άνοιγμα στο στήθος θυμίζουν τις Κρητικές της μινωικής εποχής, και καταλήγουν στην εκτίμηση ότι οι Κασιώτες είναι οι πιο ελεύθεροι, ανεξάρτητοι, εργατικοί και ευτυχισμένοι κάτοικοι των νησιών του Αιγαίου.

Καθοριστική ήταν η προσφορά του κασιώτικου στόλου στον αγώνα των Ελλήνων στη θάλασσα και ιδιαίτερα η βοήθεια που πρόσφερε στην επαναστατημένη Κρήτη, γι' αυτό και ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος, αφού κατέστειλε την Κρητική Επανάσταση, στράφηκε κατά της Κάσου.

Ο ελληνικός στόλος δεν κατόρθωσε να βοηθήσει, και μετά από ηρωική αντίσταση η Κάσος κατελήφθη στις 7 Ιουνίου 1824. Η ναυτική της δύναμη καταστράφηκε και χιλιάδες κάτοικοι σφαγιάστηκαν ή οδηγήθηκαν αιχμάλωτοι στην Αίγυπτο.

Οι Κασιώτες δεν το έβαλαν κάτω. Οσα πλοία διασώθηκαν συνέχισαν τη δράση τους. Σε τριάντα μόλις χρόνια, το 1854, διέθεταν 100 ιστιοφόρα, που άλλα μετέφραν γύψο από το γειτονικό νησάκι, την Αρμάθια, στη Ρωσία, και άλλα μετέφεραν σιτηρά σε πολλά λιμάνια της Μεσογείου.

Τον 2ο αιώνα ο χαρακτήρας της ναυτιλίας αλλάζει, ο ατμός αντικαθιστά τα πανιά και, παρ' όλες τις δυσκολίες προσαρμογής στα νέα δεδομένα, εμφανίζεται μια νέα γενιά εφοπλιστών που

έφτασε μέχρι τις ημέρες μας, με σημαντικότερες τις οικογένειες Κουλουκουνητή (από τους πρωταγωνιστές της αγοράς των εκατό λίμπερτι από την Αμερική μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο), Παπαδάκη, Μαυρολέοντος, Μάρκου, Κουτουλάκη, Σταματίου. Πολλοί Κασιώτες στα μέσα του 19ου αιώνα μετανάστευσαν στην Αίγυπτο και, συμμετέχοντας στη διάνοιξη της Διώρυγας

του Σουέζ, το 1856, δημιούργησαν μια σημαντική κασιώτικη παροικία 5.000 ατόμων -ειδικά στις παρίσθμιες πόλεις- που άκμασε για έναν περίπου αιώνα. Η νέα αυτή ξενιτιά έκανε αφαίμαξη του πληθυσμού του νησιού, προκαλώντας αγιάτρευτο πόνο στην καρδιά κάθε Κασιώτη, γεγονός που αποτυπώθηκε χαρακτηριστικά στις κασιώτικες μαντινάδες:

Ανάθεμά σε ξενιδιά και συ Πόρτο Σαίτι,
που μ' ήκαμες κι αρνήθηκα της μάνας μου το σπίτι

Η ξενιδιά τα χαίρεται ούλα τα Κασιωτάκια
κι οι μάνες όπου τα ψάχουσι πίνουνσι τα φαρμάκια

Τέσσερα είναι τα σπουδαιότερα πανηγύρια της Κάσου: του 'ι-Γιώργη στις Χαδιές, της Πέρα Παναγιάς τον Δεκαπενταύγουστο, το πανηγύρι του 'ι-Μάμα στ' Αποκράνι και του Αγίου Σπυρίδωνα στο Φρυ. Η μοναδική θέση του μοναστηριού σε μία άγρια βουνοπλαγιά που βλέπει το Λιβυκό Πέλαγος, η ιδιαιτερότητα του αγίου Μάμα, ο οποίος δεν συναντιέται σε άλλα μέρη της Ελλάδας (πλην της Κύπρου, της Καρπάθου, της Ρόδου και της Καλύμνου), αλλά και η χρονική

και εδαφική γειτνίαση με το πανηγύρι του Αι-Γιαννιού στην Όλυμπο της Καρπάθου (29 Αυγούστου το πανηγύρι του 'ι-Γιάννη και 2 Σεπτέμβρη το πανηγύρι του 'ι-Μάμα) συνέβαλαν καθοριστικά στην απόφασή μου να επιλέξω το πανηγύρι του 'ι-Μάμα στ' Αποκράνι ως το πιο αντιπροσωπευτικό της Κάσου και να το επισκεφθώ.

Έτσι, αμέσως μετά τις εντυπωσιακές εμπειρίες μας στην Κάρπαθο, τρεις ώρες ταξίδι από το Διαφάνι, καταλήξαμε την 1η του Σεπτέμβρη στο νησί της Κάσου.

Οδηγός μας στην ανακάλυψη του νησιού ήταν η Μαρία Μαλανδρή, εξαιρετικά ευγενής και παράλληλα ιδιαίτερα οργανωτική, καθόσον στο διάστημα των τριών ημερών που παραμείναμε στο νησί δεν μας άφησε ούτε στιγμή να σταθούμε, προσπαθώντας να μας δείξει τα πάντα. Μας σκλάβωσε η δοτικότητα της και η αγάπη που είχε για το νησί της.

Η περιήγησή μας ξεκίνησε με μια πρωινή επίσκεψη στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας του Πολιού για να παρακολουθήσουμε τις προετοιμασίες του πανηγυριού. Εδώ, στο ευρύχωρο προαύλιο του ναού, είχαν μαντρωθεί τα 25 πρόβατα που είχαν προσφέρει οι κτηνοτρόφοι προς τιμήν του Αγίου Μάμα.

Ο άγιος Μάμας, ο ταπεινός άγιος, ο απλός βοσκός, είναι ο προστάτης των φτωχών ποιμένων και τους βοηθά στη φύλαξη των κοπαδιών τους, τα οποία και θεραπεύει από κάθε νόσο ή βασκανία.

Μαρτύρησε, σύμφωνα με τον Μέγα Συναξαριστή της Ορθοδόξου Εκκλησίας, σε ηλικία μόλις δεκαοκτώ ετών, τον 2ο αιώνα μ.Χ., την εποχή των διωγμών, και γι' αυτό λατρευόταν ως ένας από τους κυριότερους μεγαλομάρτυρες της Καισάρειας και της Καπαδοκίας.

Μια μικρή ομάδα από άντρες και γυναίκες είχαν αναλάβει τη διαδικασία της σφαγής (σφάξιμο, γδάρισμα, καθάρισμα, μεταφορά στο ψυγείο) σ' έναν παρακείμενο, ειδικά διαμορφωμένο χώρο, και με απίστευτη οργάνωση και ταχύτητα είχαν ξεμπερδέψει μέσα σε τέσσερις ώρες.

Μάλιστα, παρακολουθούσαν τη διαδικασία και πιτσιρίκια - μερικά εξ αυτών βοηθούσαν- με απίστευτη φυσικότητα. Μόνο για τους ανθρώπους της πόλης η σφαγή ζώων είναι αποτρόπαια εικόνα, ταμπού, επειδή δεν τη συνδέουμε με την κατανάλωση του κρέατος. □Αν δεν σφάξεις, δεν μπορείς να φας, η σφαγή είναι κομμάτι της ζωής□ μου είπε αφοπλιστικά ένας σφάχτης που με είδε εντυπωσιασμένο αλλά και σοκαρισμένο από τη διαδικασία.

Στο πανηγυρόσπιτο της εκκλησίας η κατάσταση ήταν καταπραϋντική για τον κλονισμένο μου ψυχισμό, γιατί το κρέας ήταν ήδη κιμάς και το χρησιμοποιούσαν σαν γέμιση στα κασιώτικα ντολμαδάκια. Καθισμένες γύρω από τα τραπέζια, καμιά εικοσαριά νοικοκυρές τύλιγαν σε αμπελόφυλλα -καθώς μου είπαν- πάνω από 2.000 μικροσκοπικά ντολμαδάκια (μικρότερα και από δαχτυλήθρα).

Το απόγευμα πήραμε το δρόμο προς το μοναστήρι. Ένας ασφαλτόδρομος με πολλές στροφές θα μας οδηγούσε σε είκοσι λεπτά στον προορισμό μας. Το μοναστήρι του Αγίου Μάμα, χτισμένο στην πλαγιά ενός απότομου βουνού, που κατέληγε σε μια βραχώδη παραλία, βρισκόταν αναμεσής του καταγάλανου ουρανού και του βαθυγάλαζου πόντου. Το Λιβυκό Πέλαγος απλωνόταν στα πόδια μας, ενώ λίγα μέτρα από την ακτή ξεχώριζαν οι τρεις πετρωμένες φρεγάδες, που, σύμφωνα με το μύθο, τις πέτρωσε ο άγιος Μάμας για να προστατέψει το μοναστήρι.

Παλιά, όπως μου είπαν, η διαδρομή ήταν πολύ δύσκολη. Δρόμος δεν υπήρχε. Μόνο ένα δύσβατο μονοπάτι, που άλλοτε σκαρφάλωνε τις κακοτράχαλες ανηφοριές και άλλοτε κατηφόριζε σε απότομες πλαγιές. Άλλοι προχωρούσαν με τα πόδια και άλλοι καβάλα σε μουλάρια ή γαϊδούρια.

Εκείνοι που □λαλούσαν□ τα ζώα φορούσαν κασκέτα και στο λαιμό τους είχαν κόκκινα κλαρωτά μαντίλια, ενώ πάνω στα σαμάρια είχαν απλώσει πολύχρωμες μπατανιές. Η μακριά αυτή χρωματική πομπή συμπληρωνόταν από τις πολύχρωμες φορεσιές των γυναικών.

Στην είσοδο του μοναστηριού μας υποδέχθηκε η κυρά-Μαυρίνα, ο άνθρωπος που έχει υπό την προστασία του εδώ και τριάντα χρόνια τη φροντίδα της μονής. Η Καλλιόπη Ζούλη (η γνωστή σε όλους Μαυρίνα), το γένος Ιερομονάχου, παντρεύτηκε στα είκοσι δύο της και από τότε ξενιτεύτηκε στη Νέα Υόρκη για

τριάντα τρία χρόνια.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 επέστρεψε στο νησί, παρέλαβε το μοναστήρι σε κακό χάλι και, πρωτοστατώντας για χρόνια, με προσωπική εργασία δική της και του ανδρός της, το έκανε αγνώριστο. Πόσες και πόσες φορές δεν ταξίδεψε στην Αθήνα και την Αμερική για να μαζέψει χρήματα, κάνοντας εράνους αποκλειστικά για τον 'γιο Μάμα. Σήμερα ο 'γιος Μάμας δεν στερείται ανέσεων.

Μια μεγάλη ηλεκτρογεννήτρια εξασφαλίζει το φωτισμό της εκκλησίας, του προαυλίου και των αιθουσών της μονής, ενώ τα τελευταία χρόνια ανακαινίστηκε πάντα υπό την επίβλεψη της Μαυρίνας- η εκκλησία, και κατασκευάστηκαν εξ αρχής η μεγάλη σάλα διασκεδάσεων, η νέα πτέρυγα με τα κελιά, τα αποδυτήρια, η αίθουσα της κουζίνας και των μαγειρείων.

Εδώ, στο μαγειρείο, η κινητικότητα ήταν μεγάλη. Κάποιοι τροφοδοτούσαν με ξύλα τη φωτιά στα έξι καζάνια έξω από τον κλειστό χώρο της κουζίνας- μια έξυπνη πατέντα, που προφανώς προερχόταν από την εμπειρία των μηχανικών στα καράβια- ώστε να μην ενοχλεί ο καπνός τους μαγείρους, που αλλού αποτελείωναν τα κρέατα, αλλού έβραζαν τους ντολμάδες και αλλού ζέσταιναν το ζωμό στον οποίο θα έριχναν το πιλάφι αμέσως μόλις τελείωνε ο εσπερινός και έδιναν το σύνθημα για το φαγητό.

Στον εσπερινό χοροστάτησε ο μητροπολίτης Καρπάθου και Κάσου Αμβρόσιος, ο οποίος ήρθε ειδικά για τη γιορτή του αγίου. Μετά τον εσπερινό, που τελέστηκε στον ευρύχωρο ναό-σταυροειδή με τρούλο, δωδεκανησιακής αρχιτεκτονικής, με βοτσαλωτό δάπεδο των μέσων του 19ου αιώνα- οι πιστοί ξεχύθηκαν στο προαύλιο και περίμεναν με τη σειρά να ασπαστούν την εικόνα του αγίου, που την κρατούσε ο γιατρός Γιάννης Αράπης από το Πόλι.

Τον γνώρισα λίγο αργότερα, στην τραπεζαρία της μονής, και εντυπωσιάστηκα για το βάθος των γνώσεών του και για την αγάπη του για το νησί. Πλάι στον γιατρό-καθηγητή, ο παπα-Γιάννης βουτούσε με ένα πιρούνι μπουκιές από ένα πρόσφορο στο κρασί και τις πρόσφερε στους προσκυνητές, οι οποίοι άφηναν τον οβολό τους σε ένα μεγάλο πανέρι.

Κατόπιν παραλάμβαναν ένα κομμάτι άρτου, αμυγδαλωτά και ξεροτήγανα, που μόλις είχαν έρθει ως προσφορά από την Κρήτη. Παλιά η παράδοση ήταν να σερβίρουν, όπως στα Αντικύθηρα και την Κάρπαθο, φέτες καρπούζι.

Ενώ ο κόσμος άρχισε να παίρνει θέσεις για το φαγητό -στους πάγκους του προαυλίου οι πιο τολμηροί, αψηφώντας τον δυνατό αέρα, και άλλοι στη μεγάλη σάλα- έπεσε το σύνθημα για το πιλάφι. Οι μάγειροι, πανέτοιμοι πάνω από τα

καζάνια στα οποία έβραζε ο ζωμός, έριξαν το ρύζι και άρχισαν δύο δύο ανά καζάνι να το αναδεύουν ρυθμικά με μεγάλες ξύλινες κουτάλες.

Τα κασιώτικα ντολμαδάκια, που έβραζαν κι αυτά στο ζουμί από το κρέας, ήταν έτοιμα και το καζάνι αποσύρθηκε από τη φωτιά. Αμέσως έστιψαν στους ντολμάδες δεν ξέρω πόσα λεμόνια και η «επιτροπή σερβιρίσματος» έλαβε θέσεις.

Το μενού συμπεριελάμβανε το κρέας, ένα πιλάφι μπουκιά και συχώριο, κασιώτικα ντολμαδάκια και πατάτες τηγανητές. Το σερβίρισμα ξεκίνησε χωρίς καθυστέρηση, και χάρη σε μια αλυσίδα δεκάδων αντρών εθελοντών, που στέκονταν όρθιοι, ο ένας πλάι στον άλλον και περνούσαν τα πιάτα από χέρι σε χέρι, σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα εξυπηρετήθηκαν κατά τον καλύτερο δυνατόν τρόπο πάνω από τετρακόσιοι προσκυνητές.

Είχα την τιμή να με προσκαλέσουν στη μικρή τραπεζαρία μαζί με τον μητροπολίτη Αμβρόσιο, τον δήμαρχο και ολίγους άλλους συνδαιτυμόνες, και να χαρώ το γεύμα, που συνοδευόταν από ένα γευστικότατο κόκκινο κρασί αλλά και από πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις -συζητήσεις για το νόημα και τη σημασία των πανηγυριών στις μέρες μας, αλλά και τους κινδύνους που τα απειλούν.

Η ατμόσφαιρα είχε ζεσταθεί, το κέφι, βοηθούσης της οινοποσίας, είχε ανάψει, ενώ ακούσαμε να κουρδίζουν τα πρώτα όργανα και να τα προετοιμάζουν για το χορό. Η ώρα να γνωρίσω τους Περσελήδες πλησίαζε. Να δω από κοντά αυτούς για τους οποίους είχα ακούσει τόσα και τόσα.

Στο νησί της Κάσου ζει η πασίγνωστη οικογένεια των Περσελήδων (όπως στη Νάξο των Κονιτοπουλαίων), που επί δύο αιώνες μεταφέρει από στόμα σε στόμα τη λαϊκή μουσική παράδοση, φτάνοντας αισίως στην πέμπτη γνωστή γενιά λυράρηδων.

Δεσπόζουσα μορφή της οικογένειας, ο Σάββας Περσελής (1912-2006), ο πατριάρχης της κασιώτικης μουσικοποιητικής παράδοσης, ήταν ένας από τους τελευταίους ίσως μεγάλους λαϊκούς ποιητές του Αιγαίου. Με το πηγαίο και ανεξάντλητο χάρισμά του σκάρωνε μαντινάδες, που σε κάθε γλέντι γύριζαν από πρόσωπο σε πρόσωπο, από θέμα σε θέμα επί ώρες πολλές, χωρίς την παραμικρή κούραση.

Σημειωτέον ότι ο γερο-Σάββας Περσελής δεν ήξερε γράμματα -ούτε την υπογραφή του δεν γνώριζε καλά καλά να βάλει- και όλες τις μαντινάδες τις αυτοσχεδίαζε εν θερμώ, πάνω στο κέφι και στην ένταση του γλεντιού. Παρ' όλα αυτά διακρινόταν από εξαιρετική ποιητική ευαισθησία και στιχουργική αρτιότητα.

Ν' αναστενάξω ήθελα, φοβούμαι μην ανάψει μέσα στα στήθια μου φωτιά και το κορμί μου κάψει.

Την κάθε λέξη που θα πω, μετρώ με το κουμπάσο
για να ν[ ] τα λόγια μου σωστά, σαν τραγουδώ την Κάσο.

Η ετοιμότητα που τον χαρακτήριζε και η στιχουργική του ικανότητα φαίνεται ανάγλυφα σε κάποιο περιστατικό, όταν ένα γλέντι κατέληξε σε μια μουσικοποιητική κόντρα μ[ ] έναν κρητικό λυράρη:

ο Κρητικός, αφού εξάντλησε το οπλοστάσιο των μαντινάδων που ήξερε, μην μπορώντας ν[ ] ανταγωνιστεί τον Σάββα, αναγκάστηκε να προστρέξει σ[ ] ένα μικρό βιβλιαράκι με τυπωμένες μαντινάδες. Οπότε ο Σάββας δεν έχασε την ευκαιρία και σχολίασε:

Κάλλιο ν[ ]θελα να πή[ ]αινα εις το νεκροταφείο
παρά να θέλω μαντινά' ν[ ] ανοί'ω το βιβλίο!

Ο Σάββας έφυγε πλήρης ημερών. Τον αδελφό του Ηλία ή [Λιο] (με το αυθεντικό [σιωπηλό] παίξιμο της λύρας), που πλησιάζει αισίως τα ενενήντα του χρόνια, θα τον συναντούσαμε την επομένη (όπερ και εγένετο) στο καφενείο του χωριού του, στις Καθίστρες, για να μας παίξει τους κασιώτικους σκοπούς: αλέντι, μπλου μαρέν, γιαέλι, ταμπαχανιώτικο και πάθος.

Στο πανηγύρι του 'ϊ-Μάμα θα έπαιζε μεταξύ άλλων και ο γιος του Σάββα, ο Δημήτρης Περσελής (περίπου εβδομήντα χρονών), λυράρης και τραγουδιστής, φημισμένος για το εντυπωσιακό κράτημα του τραγουδιού στο ίσο, γεγονός που το επιβεβαιώσαμε με το που ξεκίνησε η ορχήστρα να παίζει τους πρώτους σκοπούς σε ρυθμό σούστας. Οι πρώτες μαντινάδες ήταν αφιερωμένες στον άγιο Μάμα:

Αϊ μου Μάμα, έφταρμε, δώσε τη την ευχή σου,
του χρόνου να ξανάρτομε πάλι στην εορτή σου.
Στον Αϊ-Μάμα του βουνού έχω πολλά ταμένα
πρώτα εσάς να ν[ ]χει καλά και ύστερα εμένα.

Αν στην αρχή του χορού η σούστα είχε προσελκύσει τους μεγαλύτερους, πολύ σύντομα -δεν θα ν[ ]ταν ούτε μισή ώρα- ο σκοπός γύρισε στον καλαματιανό και γέμισε η πίστα με τις νέες γενιές, που τον λατρεύουν. Η διαφορά με την Όλυμπο ήταν τεράστια. Εκεί ο καλαματιανός εμφανίστηκε μετά τις έξι τα ξημερώματα, αφού είχαν προηγηθεί οκτώ ώρες μαντινάδες και ντόπιοι χοροί.

Ενώ το πανηγύρι του αγίου Μάμα σχεδόν από κάθε άποψη ήταν άψογο (τοποθεσία, θρησκευτικό μέρος, ατμόσφαιρα πανηγυριού, διάθεση και κέφι οργανωτών και πανηγυριστών, φαγητό), το κομμάτι της μουσικής και του χορού μάς αιφνιδίασε αρνητικά. Το θέμα συζητήθηκε με τους παλιότερους. Κι αυτοί είχαν διαπιστώσει

μετά λύπης ότι οι νέοι, κυρίως αυτοί που ζουν στην Αθήνα, δεν σέβονται τις παλιές τελετουργίες, δεν αγαπούν τόσο τις μαντινάδες και τους αυθεντικούς κασιώτικους χορούς.

Κι έτσι όπως έμπαιναν πολύ γρήγορα όλοι στο χορό, με τον καλαματιανό και τα σύγχρονα νησιώτικα των Κυκλάδων, στην πίστα είχε δημιουργηθεί το αδιαχώρητο, στερώντας από τους ντόπιους -ειδικά τους μεγαλύτερους- τη χαρά να χορέψουν τους τόσο όμορφους τοπικούς χορούς τους.

Παρ' όλα αυτά το βιολί και το τραγούδι του Νεκτάριου Σταματάκη ήταν ασυναγώνιστα, και βέβαια η έκπληξη προήλθε από έναν πιτσιρικά βιολιτζή, τον Αδριανό Χασαπλαδάκη, που, αν και μόλις δέκα ετών, με ούτε δύο χρόνια μαθητεία στο όργανο, έπαιξε τόσο όμορφα και γλυκά που θα τον ζήλευαν πολλοί μεγάλοι.

Παρότι τα πανηγύρια είναι τόποι αυθόρμητης διασκέδασης, όπου όλοι βεβαίως, ακόμα και οι αμήτοι, έχουν το δικαίωμα να χαρούν και να χορέψουν, η πρόσφατη «ολοκληρωτική» εμπειρία μου από την Όλυμπο και ορισμένα άλλα νησιά με οδηγούν σε μια σκέψη: οι επίτροποι, οι μερακλήδες και οι μουσικοί, οι ντόπιοι δηλαδή θεματοφύλακες του πανηγυριού, έχουν την ευθύνη να διατηρήσουν τη βαθύτερη ουσία της παράδοσης των πανηγυριών.

Αντί δηλαδή να παρασύρονται όλο και πιο πολύ, είτε από τον εαυτό τους είτε από το κοινό, να τραγουδούν τα σύγχρονα νησιώτικα σουξέ, θα πρέπει να οργανώνουν με τέτοιον τρόπο το πρόγραμμα, ώστε να υπάρχει η απαραίτητη τάξη, σαν έκφραση της παράδοσης. Να διασκεδάζει ο κόσμος όλος, αλλά πρωτίστως με τη μουσική, τα τραγούδια και τους χορούς του τόπου του.

Πηγή: karpathiakanea.gr